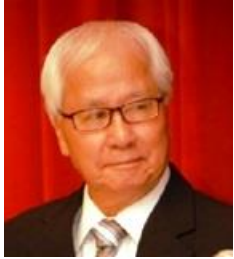


Nhà thơ Cung Trầm Tưởng

và hoàn cảnh sáng tác những bài thơ Paris nổi tiếng

Nhà thơ Cung Trầm Tưởng, tác giả của những bài thơ được nhạc sĩ Phạm Duy phổ thành các bài hát bất hủ như Mùa Thu Paris, Tiễn Em, Bên Ni Bên Nớ... nói về những cảm xúc của ông khi sáng tác thơ này trong buổi nói chuyện với báo Người Việt sau đây.



Nhà thơ Cung Trầm Tưởng

Bài thơ “Mùa Thu Paris” của ông đã vang lừng hơn nửa thế kỷ qua trong lòng nhiều người; nhà thơ đã cảm hứng trong tâm trạng và bối cảnh nào khi viết bài thơ này?

Lúc đó là năm 1954, tôi đi du học bên Pháp và ở vào tuổi vừa mới ngoài 20. Trước khi đặt chân đến Kinh Thành Ánh Sáng, tôi đã có một mối tình, và cũng bị ảnh hưởng nhiều bởi những nhà thơ Pháp thời bấy giờ. Khi sang Paris, tiếng Pháp tôi cũng tương đối vì tôi đã chuẩn bị trước khi đi, cho nên, trong bối cảnh đó, tôi hội nhập ngay vào môi trường sống ở Paris, và trôi ngay vào không khí trữ tình của mùa Thu Paris. Bài thơ ra đời trong bối cảnh và tâm tình đó. Lẽ dĩ nhiên, phải có một cô tóc vàng sợi nhỏ nên dòng thơ mới bật lên.

Mối tình với một nhan sắc tóc vàng sợi nhỏ trong bối cảnh trời Thu Paris, bây giờ hồi tưởng lại, nỗi xúc động có còn đọng chút nào không ạ?

Xúc động quá đi chứ. Lúc bấy giờ, tâm hồn mình thật là lạ, trong trắng, ngây thơ, nhìn đời qua lăng kính lý tưởng, thành ra, mối tình với người con gái tóc vàng sợi nhỏ đó là một kỷ niệm khôn nguôi. Đôi lúc, tôi cũng không hiểu được là làm sao mà mình lại làm được một vần thơ ‘thơ’ đến như vậy.

Thời trai trẻ, nhà thơ cũng là một sĩ quan Không quân?

Vâng, lúc đó tôi thi vào khóa sĩ quan Không quân bên Pháp, nhưng không phải là phi công lái máy bay. Và bài “Mùa Thu Paris” được viết trong giai đoạn đó.

Trong tình khúc “Tiễn Em” do Phạm Duy phổ từ thơ của Cung Trầm Tưởng, có câu “tiễn em người xóm học”; xóm học là gì, thưa nhà thơ?

Bài thơ của tôi tựa là “Chưa Bao Giờ Buồn Thế”, anh Phạm Duy bảo tôi là để cho nó có tính cách được phổ biến hơn thì anh xin phép đổi là “Tiễn Em”. Trong đó ông có nhắc lại vài lần *tiễn em*, tôi bảo ông là không có gì trở ngại. Bài thơ có câu “*hỡi người yêu xóm học, để sương thấm bờ đêm, đường anh đi...*”, xóm học là khu đại học ở Paris.

Trong bài “Chưa Bao Giờ Buồn Thế”, ông viết “tiễn em về xứ mẹ”, thì “xứ mẹ” có phải là Việt Nam không?

Không. “Xứ mẹ” trong bài thơ là ở miền Nam nước Pháp. Mùa Đông Paris thời đó không khí thường bị ô nhiễm; và phổi nằng – người con gái gây cảm hứng khiến tôi làm bài thơ – không được mạnh và nằng lại bị suyễn nữa, vì thế bác sĩ khuyên là trong ba tháng mùa Đông, nằng nên đi về miền Địa Trung Hải để hưởng không khí trong sạch. Ba tháng xa cách, thế nhưng thời đó tuổi trẻ lắm lúc đam mê và cũng hơi cường điệu, tôi có cảm tưởng xa nhau biệt lập, nên mới trải tâm sự thành bài thơ.

Xin tò mò hỏi ông, người con gái trong “Chưa Bao Giờ Buồn Thế” và trong “Mùa Thu Paris” đều là tóc vàng sợi nhỏ chứ không cùng quê nhà với ông?

Lúc đó thì tôi thích cái gì mới lạ và rõ ràng, đó là cái bồng bột tuổi trẻ; bây giờ thì tóc huyền mắt đen là nhất.

Có điều gì về mùa Thu Paris, thời nhà thơ từng sống mà chúng tôi không biết để hỏi ông?

Tôi viết về người con gái tóc vàng sợi nhỏ, có người hỏi tôi tại sao không là mắt xanh; tôi không hiểu tại sao mà tôi lại thêm chữ sợi nhỏ vào, nhưng rõ ràng, tôi đã gây ra một hình tượng thơ quyến rũ.

Trong tâm cảnh nào khiến cho nhà thơ viết nên bài “Bên Ni Bên Nó” cũng được Phạm Duy phổ thành nhạc?

Bài này dựa trên bối cảnh có thật thời đó là năm 1950 ở Đa Kao. Lúc bấy giờ tôi 18 tuổi, sống ở Đa Kao. Cuối phố là một nghĩa địa. Bài thơ có câu “*tiếng chân gõ guốc người xa vắng người*”; thời đó có những người lao động người ta đi guốc, thế thì tại sao người xa vắng người nhỉ? Lúc đó một cậu bé 18 tuổi như tôi linh cảm rằng cuộc chiến tranh này khiến con người với con người xa cách nhau. Đó là tôi linh cảm và vô tình viết ra .

Sự linh cảm đó là một điều tiên tri?

Có thể. Nói rõ hơn là một tiên cảm, nó rất là mông lung, mơ hồ. Linh cảm của một thi sĩ nó lạ lắm.

Lúc sáng tác bài đó, thi sĩ không thấy được trọn vẹn sự tiên cảm và mãi cho đến sau này mới lý giải như vậy?

Đúng, nhưng cái sự mông lung đó nó ở trong tiềm thức của mình. Lúc người ta làm thơ bắt đầu bằng tiềm thức, nó in vào trong tâm mình lúc nào không biết, vì thế mới có linh cảm về đất nước Việt Nam trong khoảng thời gian mấy chục năm nay sau này. Nó có một kích thích lịch sử ẩn náu trong tiềm thức của người thi sĩ và bật lên một cách vô tình thôi

Ngôn ngữ trong bài thơ đó mang một chút hơi hướng miền Trung hay rõ hơn là xứ Huế, vì “bên ni và bên nó”?

Thời đó tôi cũng có quen một cô thiếu nữ ở Huế và tôi mê lắm, cùng học trung học. Tôi có quen vợ chồng một anh bạn, cùng học một trường, anh có một đứa con sắp ra đời, và tôi là cha đỡ đầu cho đứa bé đó. Từ cảm hứng đó tôi mới làm bài này, trong có câu “*bấm đốt ngón tay chờ đợi/chờ ngày con thơ, thơ ra đời*”.

Trong thơ của thi sĩ có cả rượu, có cả tình yêu đổ vỡ?

Vâng, thời đó có phong trào vũ trường. Tôi mới tốt nghiệp xong tú tài thì đã đi khiêu vũ rồi nhưng vẫn còn rụt rè trước sắc đẹp của thể xác. Lúc đó mình chỉ là một cậu thanh niên mới ra đời thôi nên mới viết “*Bên nó dạ thành khoe tráng lệ, trơ trên giai nhân phô lỏa thể, bên ni phổ vắng ôi lòng ngoại ô*”.

Cám ơn nhà thơ đã đến thăm và trò chuyện với Người Việt.

Theo Đinh Quang Anh Thái (Người Việt)